

Rapporten All-Archeo bv 2252

Archeologienota
Waasmunster – Ommegangsdreef 49

Natasja Reyms en Jordi Bruggeman

Bornem
2025

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteur: Natasja Reyns en Jordi Bruggeman

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2025/12.807/74

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht.....	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze.....	8
2.4	Assessmentrapport	12
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	12
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	19
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	23
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	26
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	27
3	Samenvatting.....	29
4	Bibliografie	30
4.1	Publicaties	30
4.2	Websites.....	30
5	Bijlagen	31
5.1	Archeologische periodes	31

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

---

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2024L277

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Oost-Vlaanderen, Waasmunster, Ommegangsdrreef, Heide

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 131264.15, 201130.17
- 131348.47, 201220.73

Kadastraal plan:

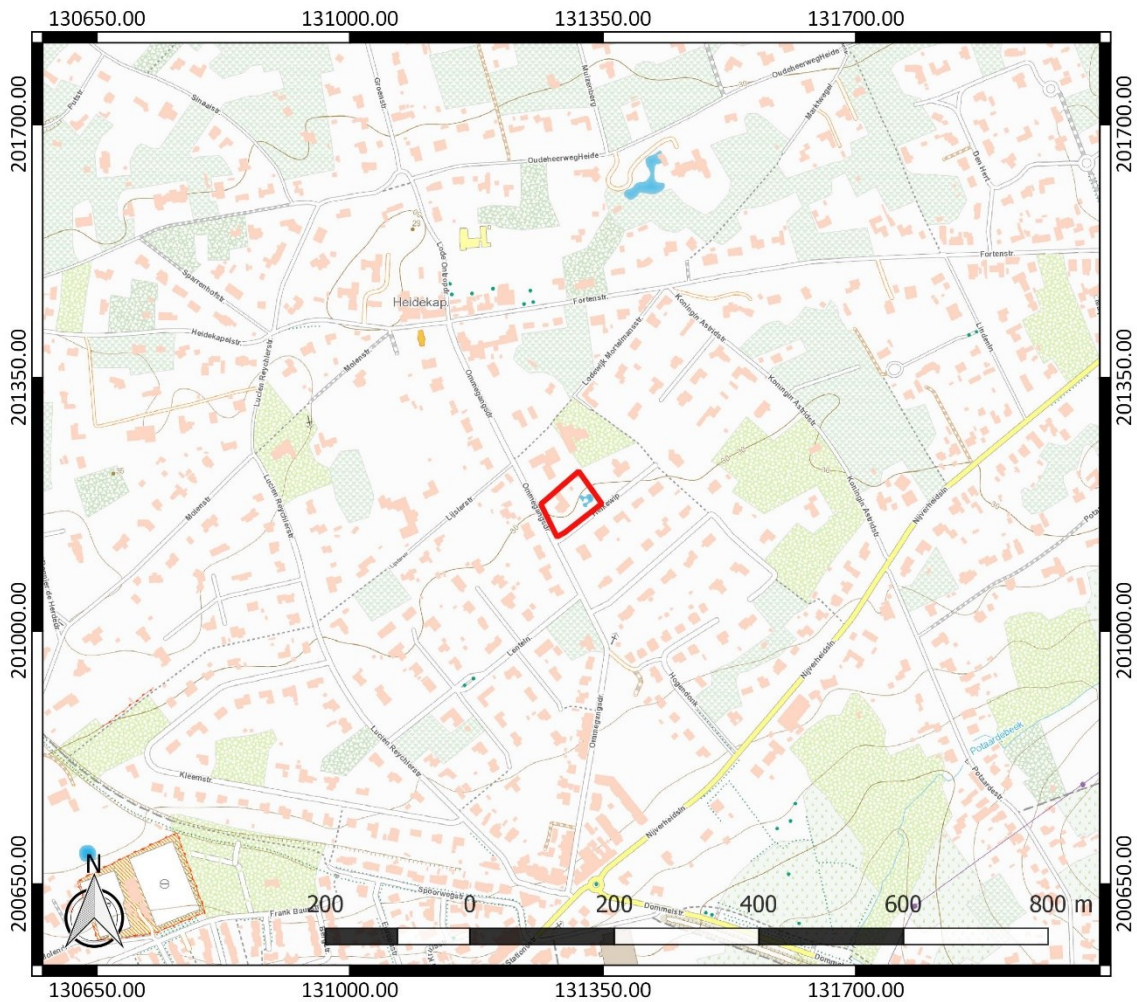

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Waasmunster, Afdeling 1, sectie B, nummers 785C en 785P

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3986

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 17/04/2024 – 04/03/2025

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, vroege middeleeuwen, late middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland, bos

Verstoorde zones: op het terrein zijn enkele vijvers aanwezig, die een verstoringsdiepte tot ca. 1,50 m hebben.

2.2 Archeologische voorkennis

Voor het onderzoeksgebied werd in het verleden reeds een archeologienota opgesteld (ID 29646).³ Naar aanleiding van wijzigingen in de geplande werken diende een nieuwe archeologienota opgesteld te worden.

³ Bruggeman 2024

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de oprichting van een appartementsgebouw voorzien (Figuur 3). Daarvoor wordt de bestaande bebouwing en verharding in het onderzoeksgebied gesloopt. Het nieuwe gebouw wordt omgeven door een nieuwe, waterdoorlatende verharding. Verder wordt er groenaanleg voorzien.

Het nieuwe gebouw wordt onderkelderd (Figuur 4). Hiertoe wordt er uitgegraven tot maximaal ca. 4,09 m onder het maaiveld. De verstoringsdiepte van de nieuwe liftput blijft hier ook binnen. Het terreinprofiel rond de kelder wordt in het westen in helling verlaagd tot het vloerniveau van de kelder om natuurlijk licht binnen te laten vallen in een polyvalente ruimte die hier voorzien wordt.

Het nieuwe gebouw wordt ook voorzien van nieuwe nutspullen. De aanleg daarvan kent een verstoringsdiepte tot ca. 3,20 m. Naast het gebouw wordt ook nog een zwembad aangelegd. Dit zal een verstoringsdiepte van ca. 1,79 m kennen.

De verharding rond het gebouw zal een dikte hebben van ca. 60 cm, inclusief onderfundering. De realisatie van de groenzones betekent een verstoring tot een diepte van circa 40 cm onder het huidige maaiveld. Voor de plantputten is dat tot circa 1,00 m onder het huidige maaiveld.

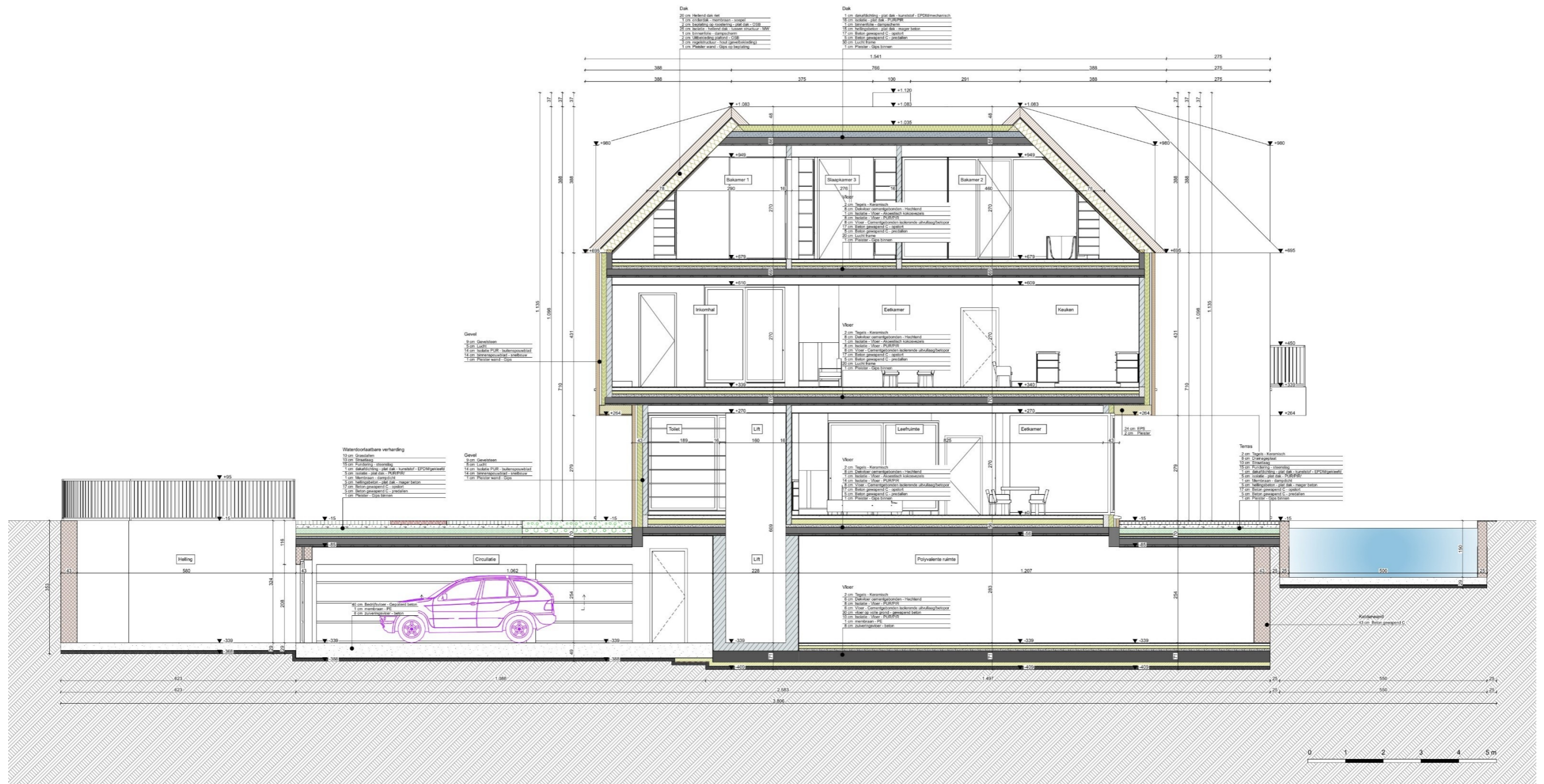
Bestaande bomen op het terrein blijven behouden.

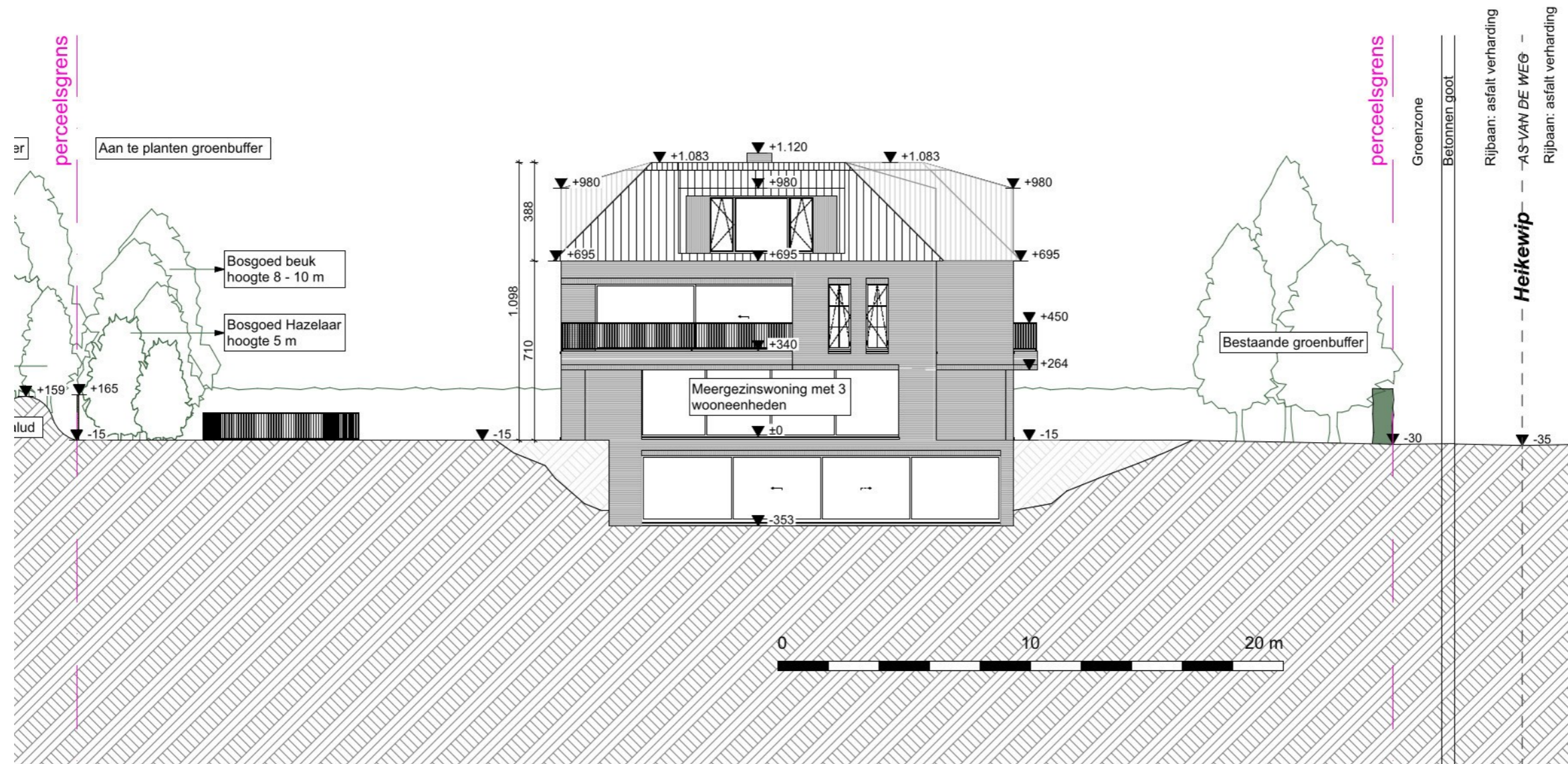
Figuur 3: Ontwerp gelijkvloers

Figuur 4: Funderings- en rioleringsplan

Figuur 5: Snede

Figuur 6: Terreinsnede

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeoreferreed geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

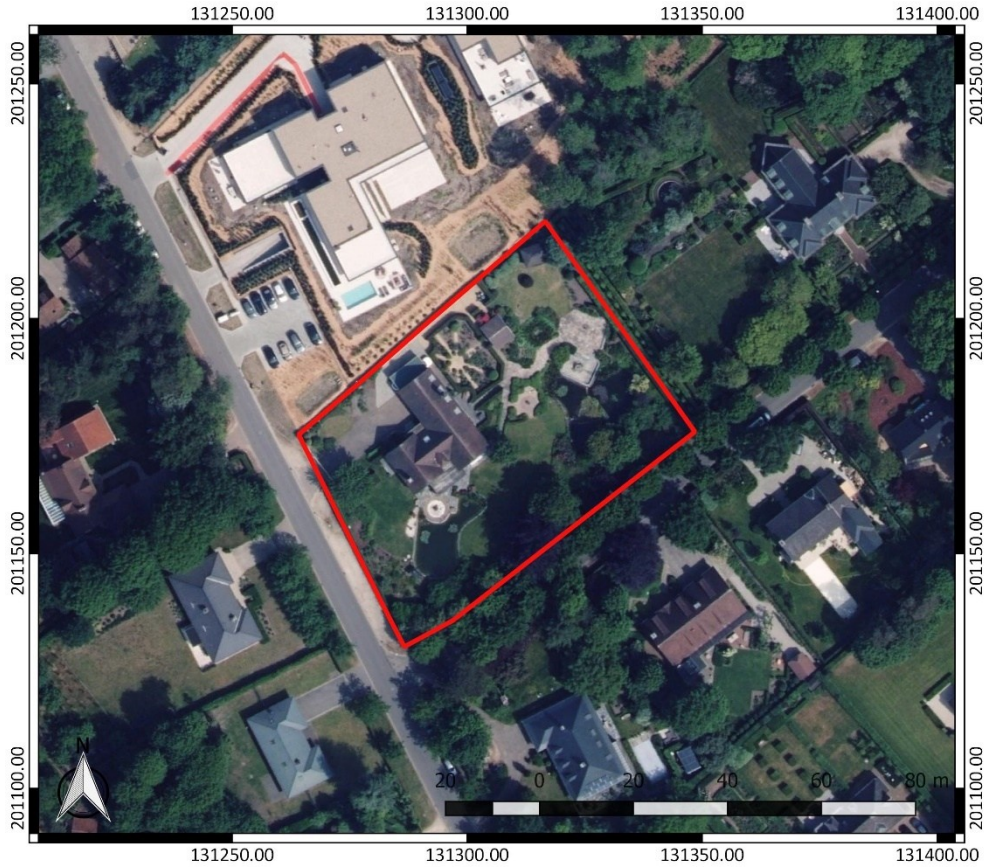
Het onderzoeksgebied is gelegen ten noordoosten van het centrum van Waasmunster. Het sluit in het zuidwesten aan op de Ommegangsdreef en in het zuidoosten op de Heikewip. Verder bevindt het zich tussen de Lodewijk Mortelmansstraat in het noordwesten en de Herfstwegel in het noordoosten (Figuur 7). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woonparken.

De voornaamste waterloop in de omgeving is de Benedendurme, die ten zuiden van het onderzoeksgebied stroomt. Ten noorden bevindt zich de Leebeek met verschillende vertakkingen. Ten noordoosten loopt de Barbierbeek en ten zuidoosten loopt de Slingerbeek. Verder zijn er ten zuidoosten en ten zuidwesten ook een aantal naamloze waterlopen te bemerken, die de huidige perceelsgrenzen grotendeels volgen. Waarschijnlijk gaat het om relatief jonge waterlopen (Figuur 9).

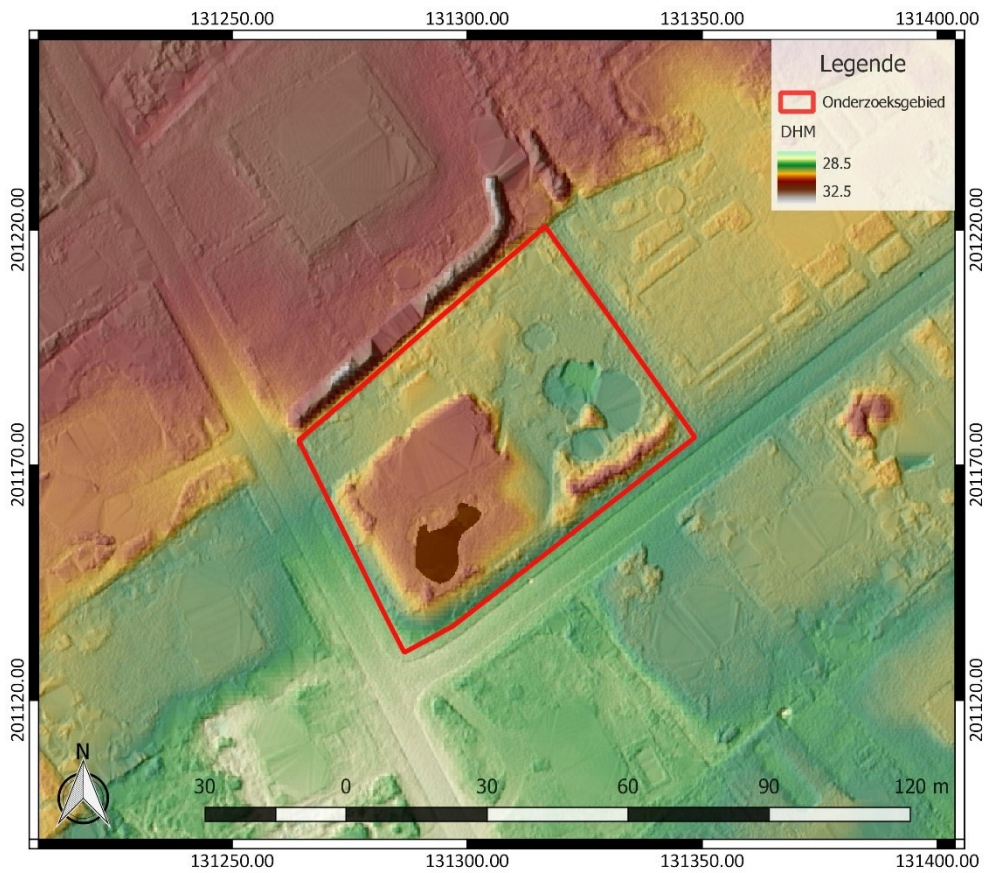
Geomorfologisch behoort Waasmunster tot het gebied van de Wase Cuesta, die in het zuiden begrensd wordt door de Durme. De cuesta bereikt hoogtes tot ongeveer 30 m TAW.⁴ Het was voornamelijk tijdens het quartair dat het landschap zijn huidige uitzicht verkreeg. Vooral tijdens koude periodes vond een sterke erosie plaats en een belangrijke uitschuring van de tertiaire lagen door rivieren. Zo ontstond een zwak golvend, laag heuvellandschap.⁵

⁴ Adams *et al.* 2002, 7

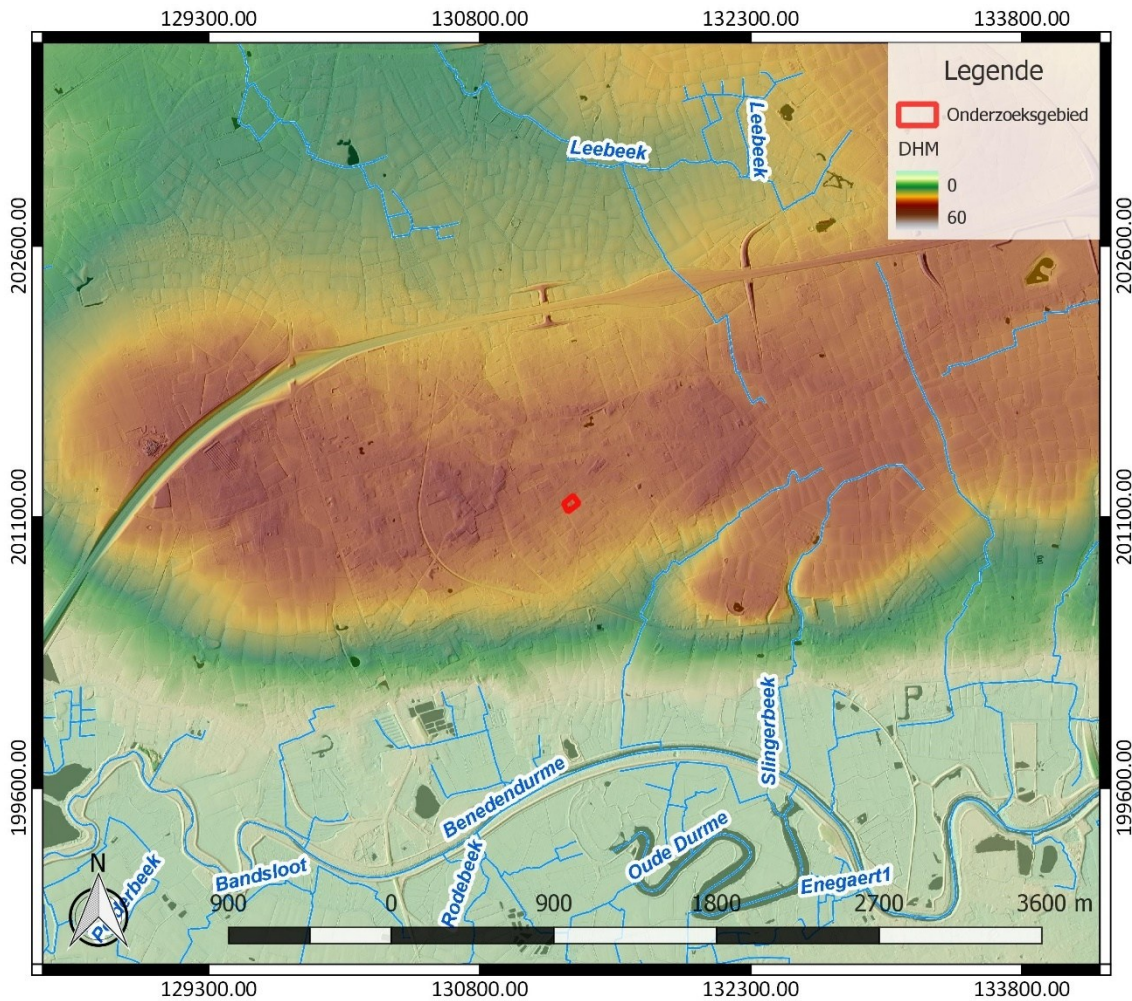
⁵ Thoen 1989, 15

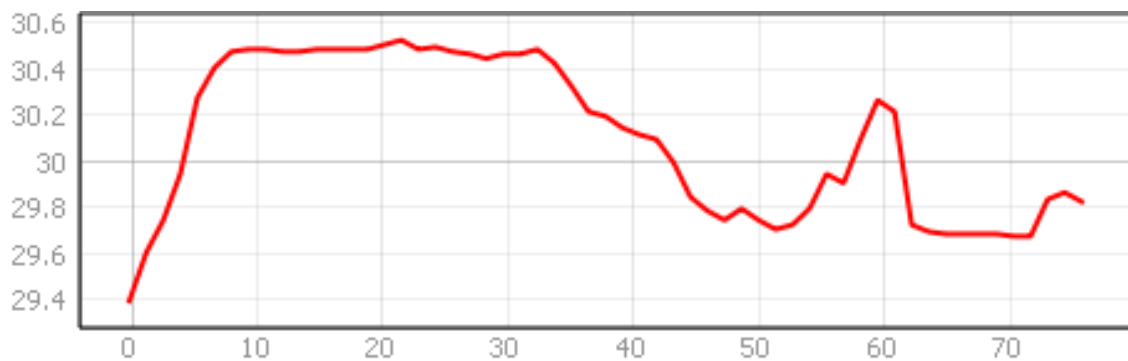
Figuur 7: Luchtfoto van 2023 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm, met aanduiding van het onderzoeksgebied

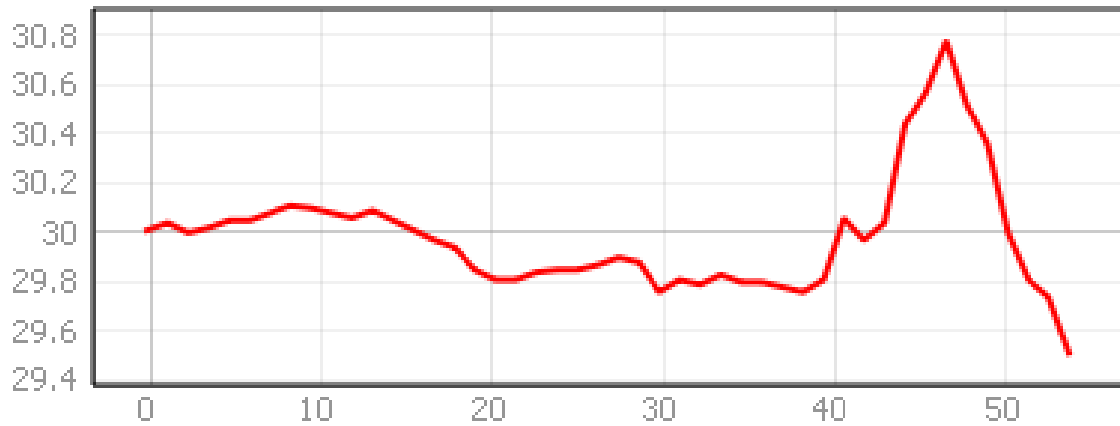

Figuur 9: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 10: Hoogteverloop van zuidwest naar noordoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de top van de Wase Cuesta (Figuur 8). Het terrein kent een hoogte van 29,4 tot 30,8 m TAW (Figuur 10). In het zuiden is er een gebied opgehoogd met 60 à 100 cm en in het zuidoosten is een berm aanwezig. In het noordoosten en in het zuiden bevinden zich ook vijvers. Daaruit blijkt dat op het terrein al verschillende bodemingrepen hebben plaatsgevonden in het kader van tuinaanleg.

Figuur 11: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost (ten noordoosten van de ophoging) over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

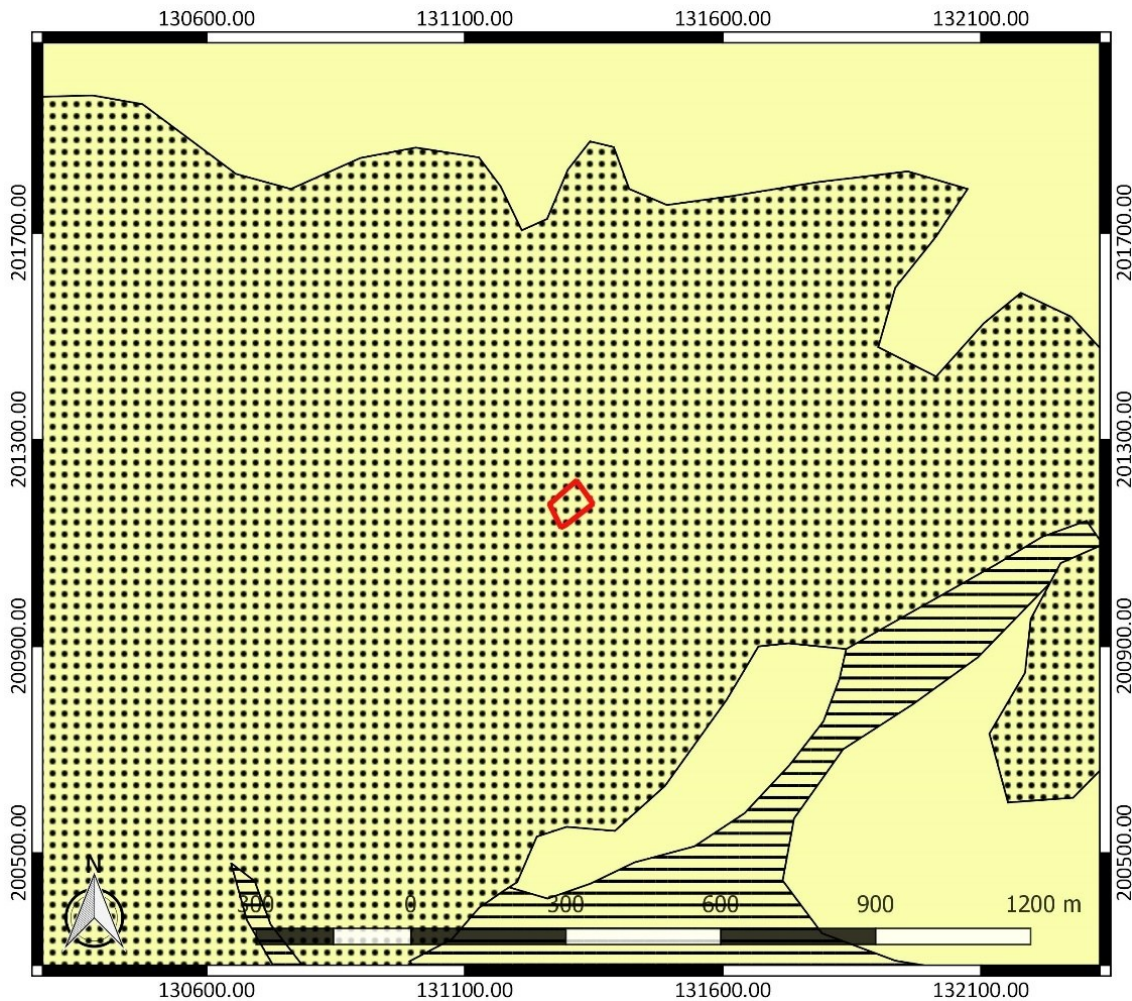
De tertiaire ondergrond van het terrein (Figuur 12) bestaat uit het Lid van Terhagen, dat gekenmerkt wordt door bleekgrijze klei, die onderaan kalkhoudend is. Ten zuiden bevindt zich het Lid van Belsele-Waas, dat varieert van grijsgroen zeer fijn zand dat kleihoudend is, tot grijze klei. Deze klei is silthoudend, gebioturbeerd, glauconiet- en glimmerhoudend en bevat kalkhoudende horizonten.⁶

Figuur 12: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

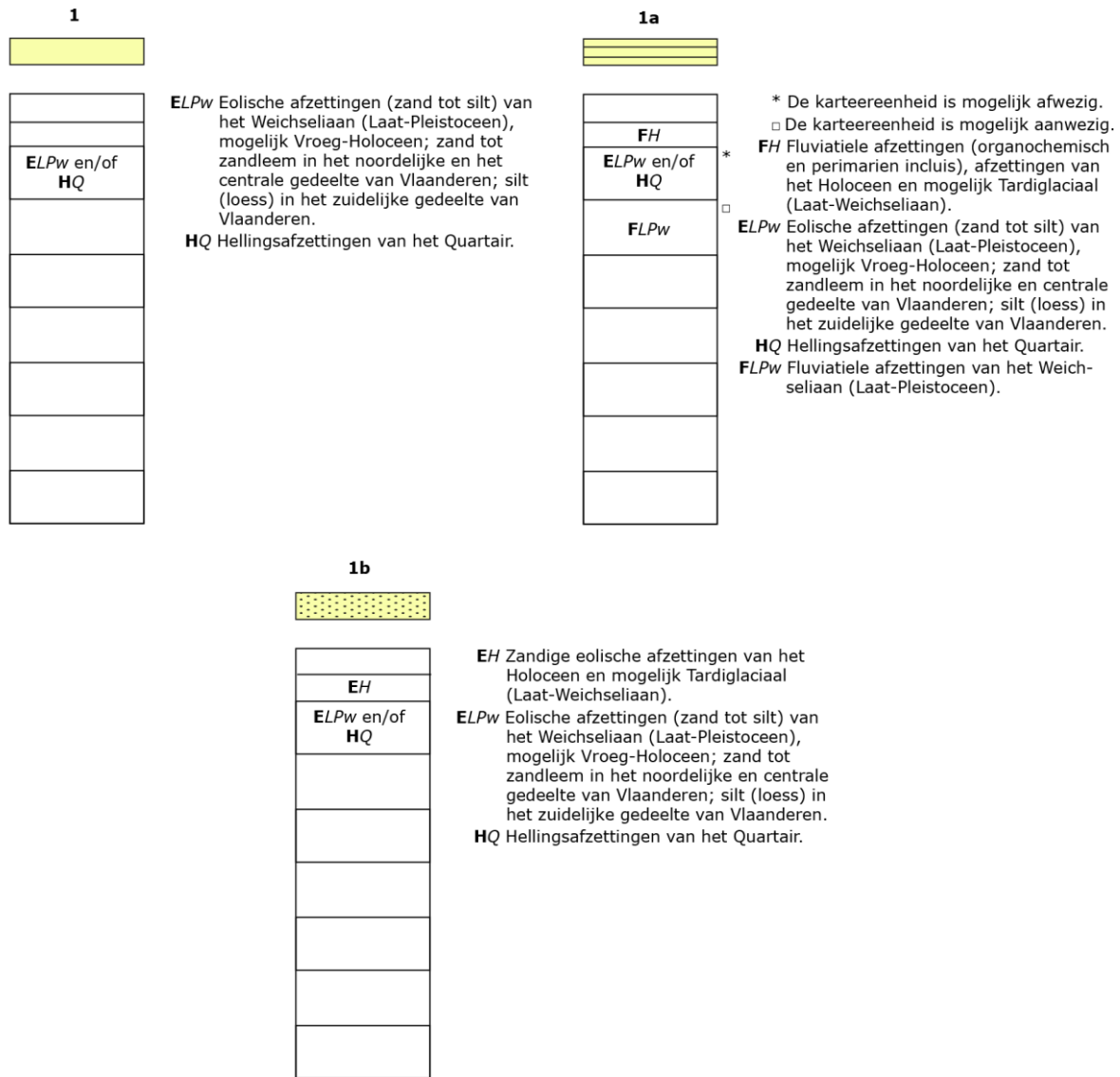
⁶ www.geopunt.be/kaart

De quartairgeologische kaart (Figuur 13) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hierboven bevinden zich zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). Ter hoogte van de gearceerde zones op de kaart zijn de eolische afzettingen mogelijk afwezig. Mogelijk komen hier oudere fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) voor. Ook worden er jongere fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) aangegeven.⁷

Figuur 13: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁷ www.geopunt.be/kaart

Figuur 14: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 15) geeft aan dat in het grootste deel van het onderzoeksgebied een zeer droge tot droge zandbodem zonder profiel en met een humusarme bovengrond (ZBp(z)) te verwachten is. De bodem wordt als volgt omschreven in het toelichtingsboekje van de bodemkaart:⁸

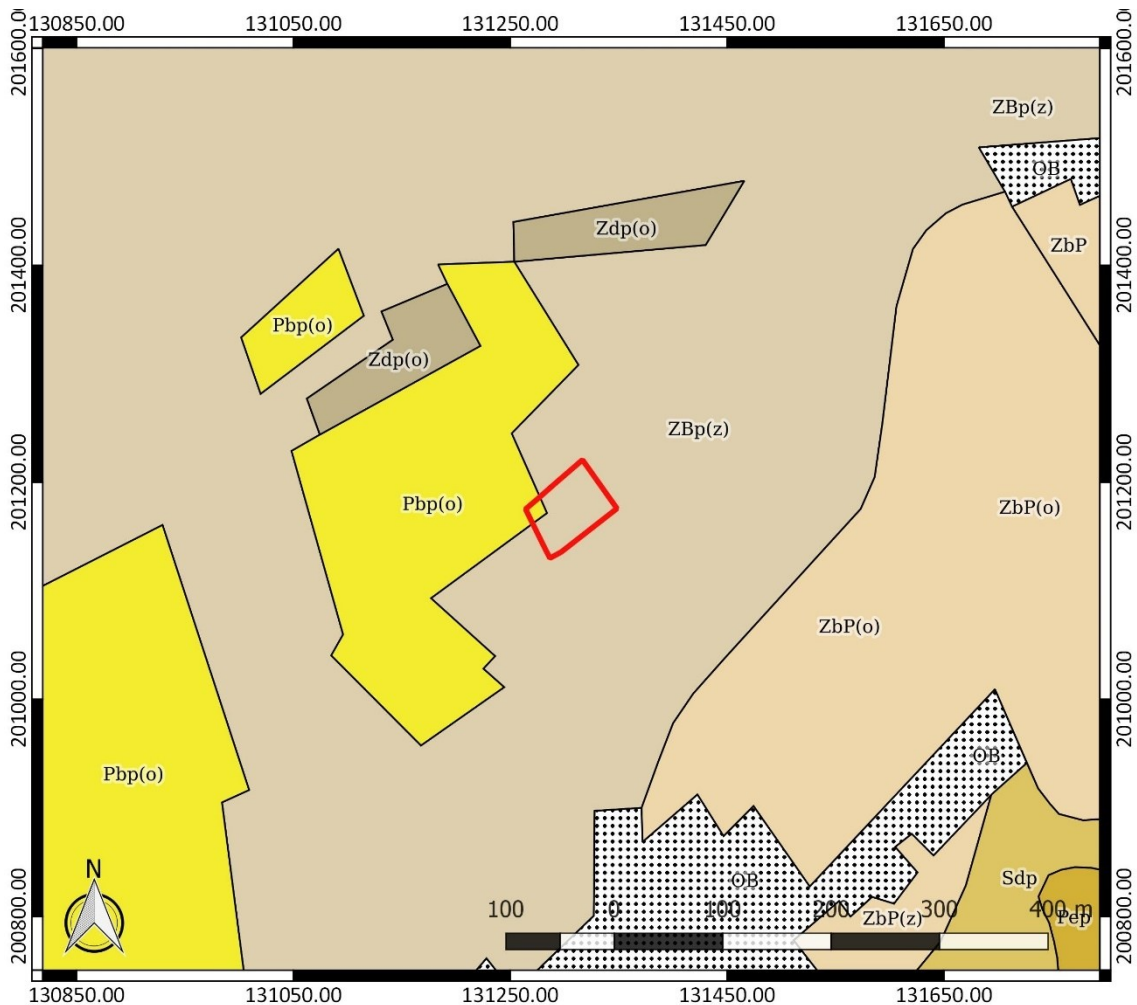
Deze serie vormt een complex van podzolgronden en van gronden zonder profielontwikkeling. Genetisch zijn het gepodzoliseerde stuifzanden, die na de podzolvorming nog aan verstuing onderhevig zijn geweest, zodat het podzolprofiel op variërende diepte kan aanwezig zijn of ook door afgraving of door deflatie kan verdwenen zijn. Hierdoor komen vaak profielen naast elkaar voor waarvan de ene met podzol en de andere zonder podzol (binnen boorbereik) worden aangetroffen. Wanneer de B horizon van het bedolven profiel op minder dan 60 cm begint, worden de gronden beschouwd als behorende tot de podzolbodems. Waar de B horizon dieper dan 60 cm voorkomt, wordt het profiel geklasseerd onder de bodems zonder profielontwikkeling.

In het westen treffen we een droge licht zandleembodem met een sterke antropogene invloed (Pbp(o)) aan. In het toelichtingsboekje van de bodemkaart wordt deze bodem zo omschreven: ⁹

⁸ Snacken 1964, 51

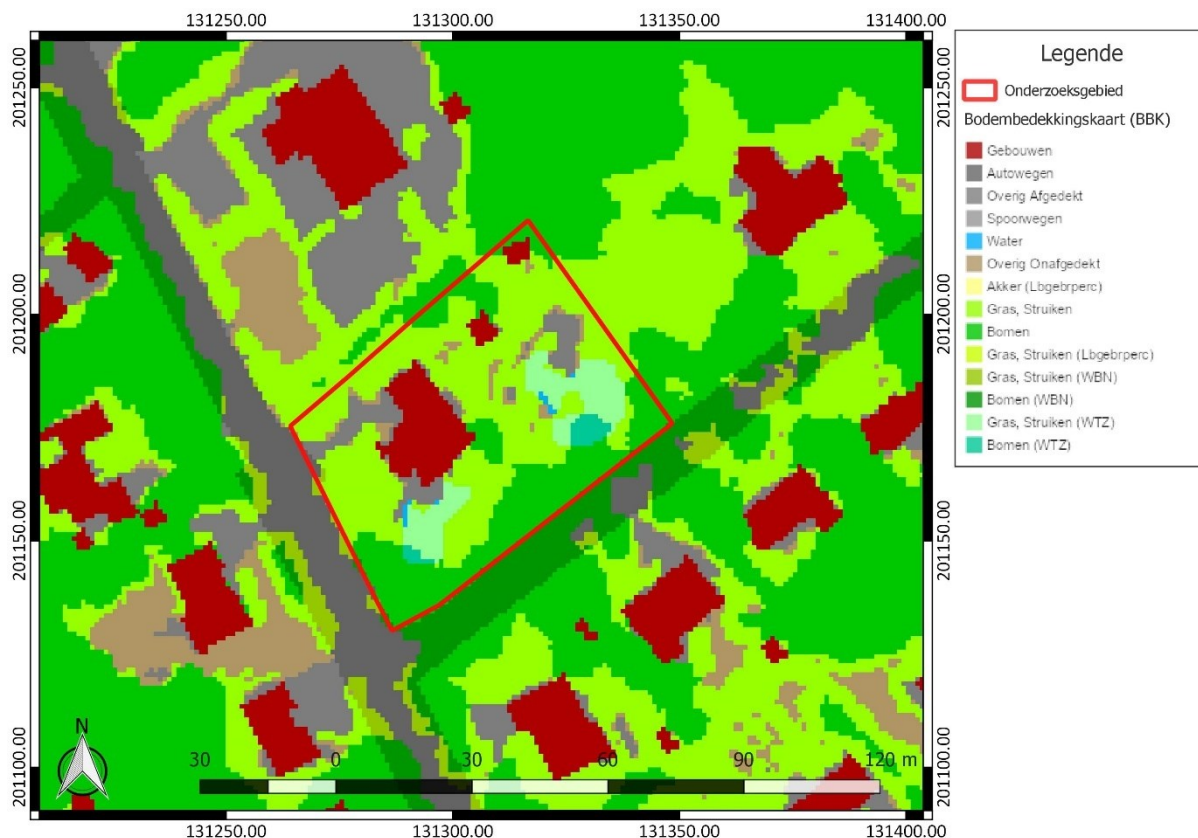
Al de bodems van deze serie vertonen een kunstmatig karakter. Het betreft “bekteemde” percelen, waarop een pakket licht zandleem van ca. 50 cm dikte werd opgevoerd. De Ap horizon is door de bewerking vrij homogeen en bruin (10 Y R 4/3-4) geworden. Onder de bouwvoor is het materiaal sterk vermengd; naast lemige brokjes komen er ook zandige laagjes in voor. Deze horizon heeft een sterk gevlekt uitzicht. Op ca. 50 cm diepte is de oorspronkelijke bovengrond vaak nog *in situ* waar te nemen, onder de vorm van een humusarm stuifzand.

In de omgeving wordt ten oosten van het terrein een droge zandbodem met een sterke antropogene invloed (ZbP(o)) weergegeven. Ten noorden en ten noordwesten wordt een matig natte zandbodem zonder profiel en met een sterke antropogene invloed (Zdp(o)) verwacht.

Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskart gebouwen, verhardingen en water te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 16). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7).

Figuur 16: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Waasmunster groeide rond een typische, driehoekige “dries”-structuur, die vermoedelijk uit de vroege middeleeuwen dateert. De etymologische oorsprong van de naam van de gemeente ligt in de woorden “Wasiae” en “monasterium” en verwijst naar de kloostergemeenschap die hier rond 800, tijdens de eerste kerstening van het Waasland, gesticht werd. Waasmunster vormde een belangrijk kerkelijk centrum binnen het Waasland. In 1237-1238 richtten enkele zusters de eerste abdij van Roosenberg (Monte Rosarium) op, op de “Hoogendonck” langs de Durme. Waasmunster stond onder rechtstreeks gezag van de graaf van Vlaanderen en vervulde lange tijd de rol van administratief centrum van het Waasland. Na de Franse Revolutie werd de gemeente ingedeeld bij het arrondissement Dendermonde, waarna ze aan belang verloor. Waasmunster bleef een landelijk karakter behouden.¹⁰

Het onderzoeksgebied is gelegen in de wijk Heide, langs de Ommegangsdreef, die een oud wegtracé volgt.¹¹ Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), doorkruist de Ommegangsdreef het onderzoeksgebied (Figuur 17). Vermoedelijk is er een afwijking ontstaan bij het georefereren van de kaart en moet het onderzoeksgebied ten noordoosten van de weg gesitueerd worden. Het onderzoeksgebied is in dat geval begroeid met gras en bomen.

¹⁰ Waasmunster: geschiedenis: <https://www.waasmunster.be/product/369/geschiedenis> (geraadpleegd op 22 april 2024)

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Ommegangsdreef [online], <https://id.erfgoed.net/themas/12162> (geraadpleegd op 22 april 2024).

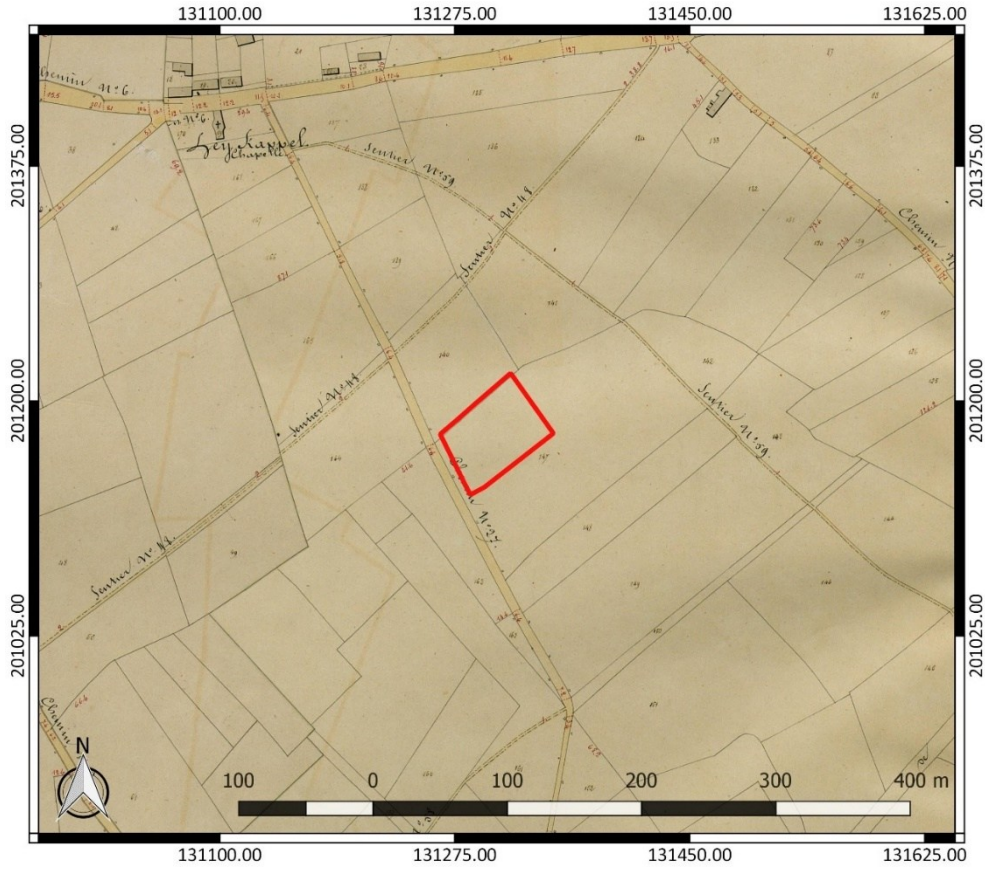

Figuur 17: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is het onderzoeksgebied nog steeds onbebouwd. Het maakt deel uit van een groter perceel (Figuur 18). Op de Vandermaelenkaart (1846-1854) is te zien dat het terrein niet langer bebost is, maar in gebruik is genomen als akkerland. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardig beeld weer als de Atlas der Buurtwegen (Figuur 20).

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 21) geeft opnieuw bebossing weer ter hoogte van het onderzoeksgebied. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 22) toont dat de bebossing in het zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied opnieuw verdwenen is en ingericht is als werfzone. De bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied is sterk uitgebreid.

Op een recente luchtfoto is te zien dat ook een groot deel van de bomen in het noordoosten van het onderzoeksgebied verdwenen is en dat er aan tuinaanleg is gedaan, met de creatie van twee vijvers (Figuur 7).

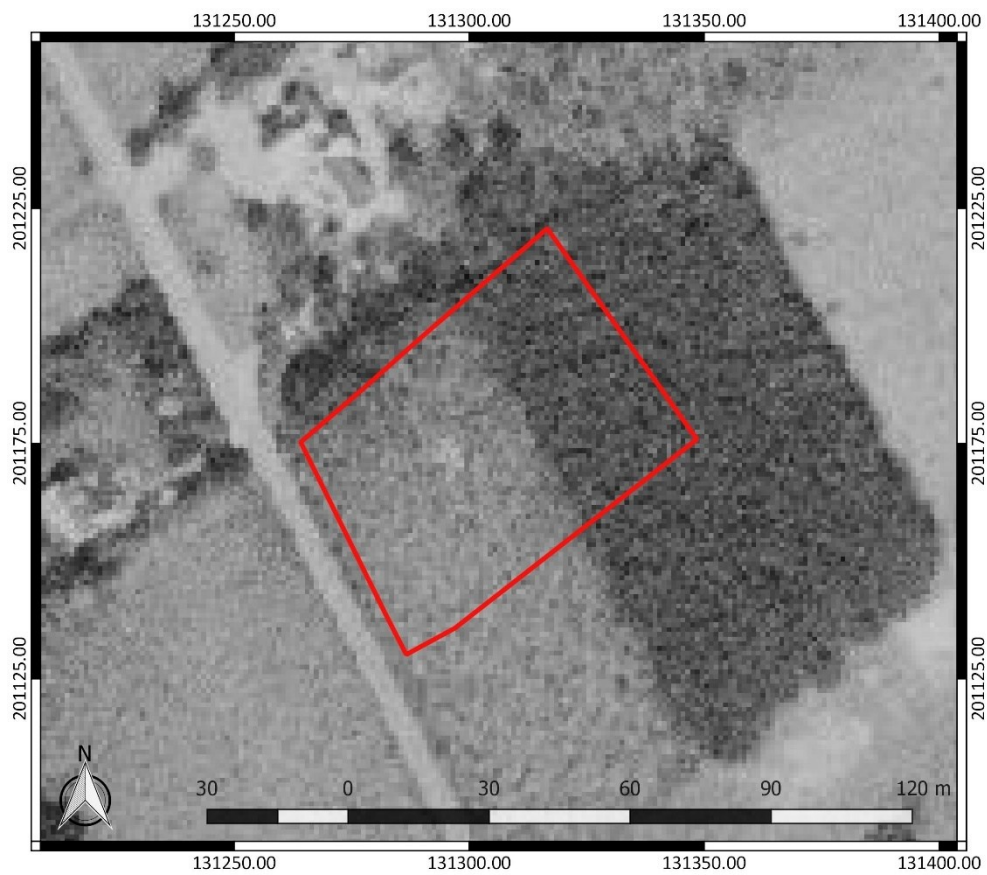
Figuur 18: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

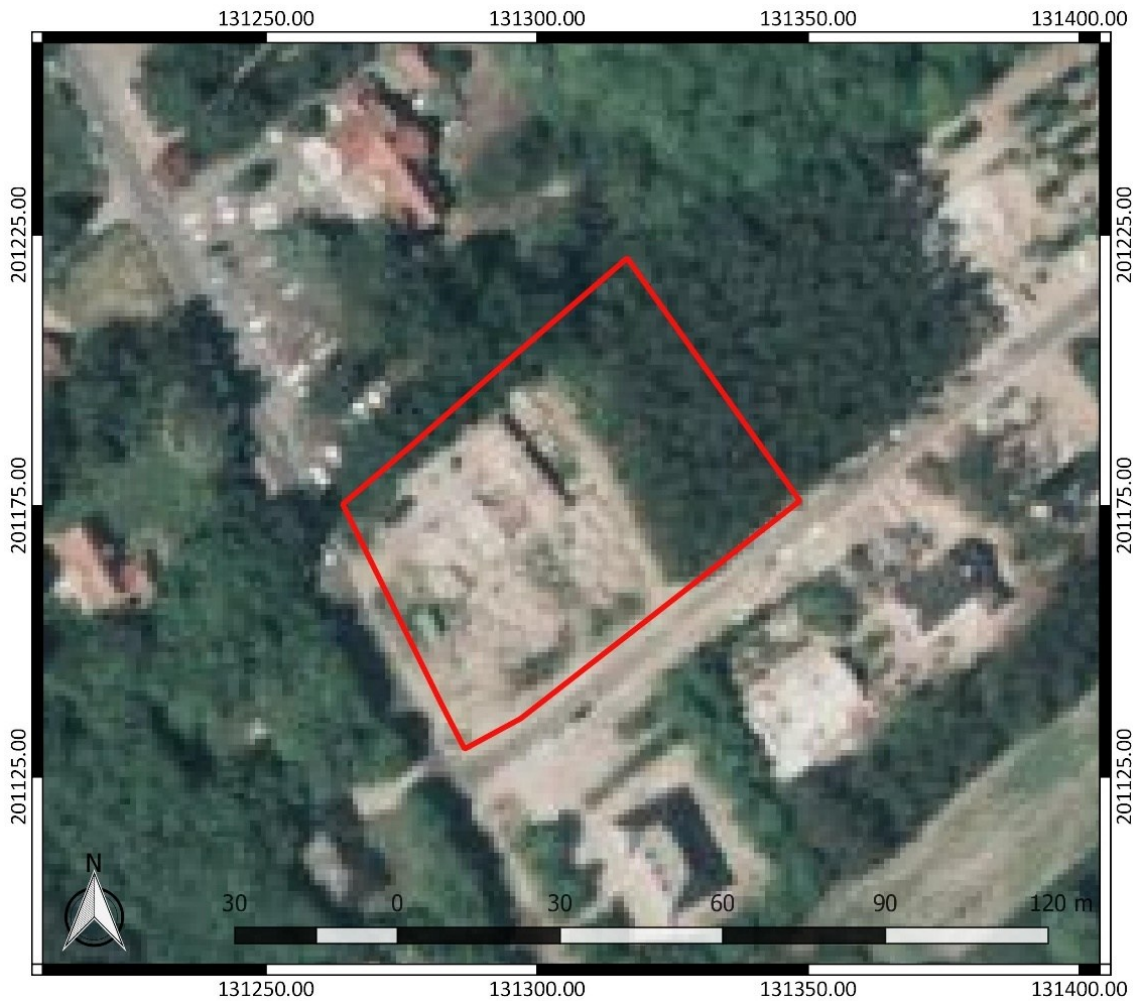
Figuur 19: Topografische kaart Vandermaelen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 20: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 21: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 22: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

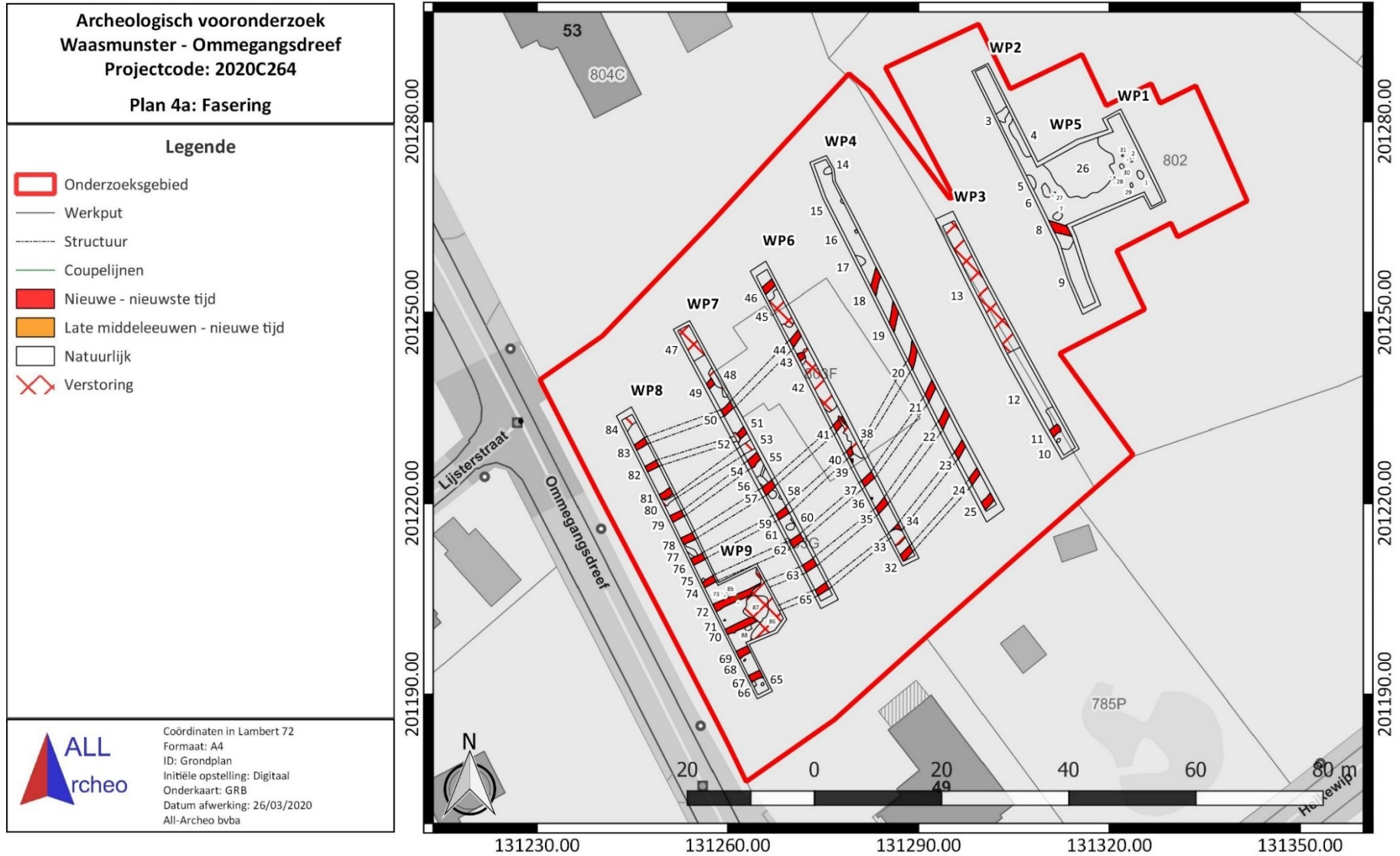
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 24). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

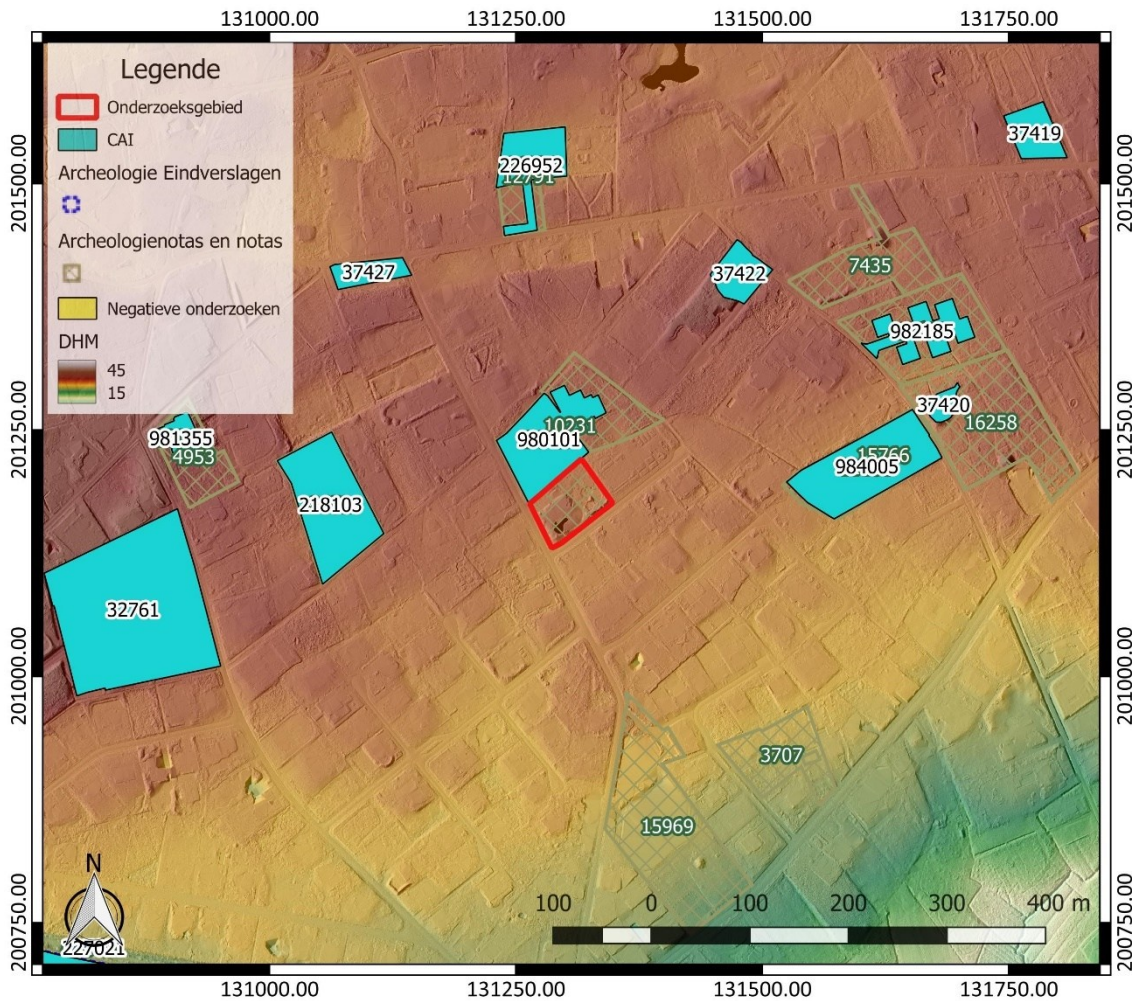
Onmiddellijk ten noordwesten van het onderzoeksgebied werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (CAI ID 980101).¹² Het proefsleuvenonderzoek leverde enkel archeologische sporen op uit de late middeleeuwen tot de nieuwste tijd (Figuur 23). Het gaat om geïsoleerde paalsporen, een recente kuil, recente greppels voor de verbetering van de bodem, verstoringen en natuurlijke sporen.¹³

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Vooronderzoek Waasmunster Ommegangsdreef [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980101> (geraadpleegd op 22 april 2024).

¹³ Gyesbreghs/Reyns 2020, 50-51

Figuur 23: Fasering sporen aangetroffen bij het proefsleuvenonderzoek ten noordwesten van het onderzoeksgebied, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m of het GRB (www.geopunt.be) (Gyebreghs/Reyns 2020, 37, figuur 27)

Figuur 24: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn ook een aantal bouwkundige locaties gesitueerd. Deze dragen slechts in beperkte mate bij tot het inschatten van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. De Heidekapel bevindt zich bijvoorbeeld ten noordwesten van het onderzoeksgebied (CAI ID 37427). De basis ervan werd gebouwd in 1496.¹⁴

Een molen bevond zich ten noordoosten van het onderzoeksgebied. Deze is opgetrokken vóór 1685 en afgebroken in 1906 (CAI ID 37422).¹⁵ Ook een andere molen bevond zich ten noordoosten van het onderzoeksgebied (CAI ID 37419). Ze werd opgericht in of kort na 1639 en werd afgebroken in 1882.¹⁶ Een derde molen ten noordoosten van het onderzoeksgebied werd opgericht vóór 1685-1686 en werd afgebroken in 1905 (CAI ID 37420).¹⁷

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Heidekapel (WAS229) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/37427> (geraadpleegd op 22 april 2024).
¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Koningin Astridstraat (WAS223) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/37422> (geraadpleegd op 22 april 2024).
¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Fortenstraat (WAS220) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/37419> (geraadpleegd op 22 april 2024).
¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Koningin Astridstraat (WAS221) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/37420> (geraadpleegd op 22 april 2024).

In de omgeving van het onderzoeksgebied werden verder nog een aantal proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd. Op enige afstand ten noorden van het onderzoeksgebied werden bij een proefsleuvenonderzoek archeologische sporen aangetroffen uit de late middeleeuwen tot de nieuwste tijd (CAI ID 226952). Het betreft een geïsoleerde kuil, verstoringen en natuurlijke sporen.¹⁸

Bij een proefsleuvenonderzoek ten noordoosten van het onderzoeksgebied werden enkel archeologische sporen aangetroffen uit de nieuwe tot de nieuwste tijd (CAI ID 982185). Ze zijn te relateren aan landbouwactiviteiten en aan natuurlijke processen.¹⁹ Een ander proefsleuvenonderzoek leverde enkel natuurlijke en recente sporen op (CAI ID 984005).²⁰

Bij een proefsleuvenonderzoek ten westen van het onderzoeksgebied werden vier niet dateerbare sporen vastgesteld (CAI ID 218103).²¹ Ter hoogte van een ander terrein zijn voornamelijk archeologische sporen uit de nieuwe tot de nieuwste tijd aanwezig (CAI ID 981355). Ze zijn te interpreteren als resten van landgebruik tijdens de nieuwe en de nieuwste tijd.²²

Ten westen van het onderzoeksgebied werd ook nog een grafveld vastgesteld uit de Merovingische periode, dat gedateerd wordt in de periode van het midden van de 6de eeuw tot de 7de eeuw (CAI ID 32761). Het is mogelijk dat de zone waar het grafveld werd vastgesteld zich verder naar het noorden toe bevindt.²³

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het terrein is gelegen ten noordoosten van het centrum van Waasmunster. Het kent een gunstige landschappelijke ligging op de top van de Wase Cuesta. In de omgeving zijn verschillende waterlopen aanwezig, maar deze bevinden zich al op vrij grote afstand tot het onderzoeksgebied. Archeologisch onderzoek in de nabije en de ruimere omgeving leverde vooral resten op die dateren vanaf de middeleeuwen. Ze zijn hoofdzakelijk te relateren aan landbouwactiviteiten. De gekende

¹⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Fortenstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226952> (geraadpleegd op 22 april 2024).

¹⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Koningin Astridstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/982185> (geraadpleegd op 22 april 2024).

²⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Koningin Astridstraat II [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/984005> (geraadpleegd op 22 april 2024).

²¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Waasmunster-Lijsterstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/218103> (geraadpleegd op 22 april 2024).

²² Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Lucien Reychlerstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/981355> (geraadpleegd op 22 april 2024).

²³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Kloosterbos [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/32761> (geraadpleegd op 22 april 2024).

aanwezigheid van een vroegmiddeleeuws grafveld ten westen van het onderzoeksgebied geeft aan dat ook andere resten kunnen voorkomen.

Vanaf de 18de eeuw beschikken we over historische kaarten en luchtfoto's om de gebruiksevolutie van het terrein te reconstrueren. Dit leert ons dat het terrein in de 18de eeuw begroeid was met bomen en gras. In de 19de-eeuw blijkt het terrein omgezet in akkerland. Een luchtfoto uit 1971 toont opnieuw bos ter hoogte van het onderzoeksgebied. Deze bebossing verdwijnt nadien grotendeels. Aan de hand van onder meer het digitaal hoogtemodel is duidelijk dat delen van het terrein zijn opgehoogd, maar ook dat er uitgravingen hebben plaatsgevonden voor de aanleg van vijvers. De kans bestaat dat het bodemarchief plaatselijk werd aangetast als gevolg van bodemingrepen in het kader van tuinaanleg.

Het potentieel op steentijd artefactensites is voor het onderzoeksgebied slechts laag. In de eerste plaats is de afstand tot waterlopen in de omgeving vrij groot. De bodemkaart situeert ter hoogte van het onderzoeksgebied en zijn omgeving enkel droge bodems. Het terrein bevindt zich ook op de top van de Wase cuesta, terwijl steentijd artefactensites eerder wat lager op de helling te verwachten zijn, dicht bij de waterlopen in de omgeving, waar wellicht sprake was van een grotere variatie in fauna en flora.

Verder hebben de werkzaamheden die al hebben plaatsgevonden op het terrein mogelijk al een negatieve impact gehad op het bodemarchief. Afgaande op het onmiddellijk ten noordwesten van het onderzoeksgebied uitgevoerde proefsleuvenonderzoek kunnen heel wat greppels aanwezig zijn voor de verbetering van de bodem, waarvan de aanleg een negatieve impact heeft gehad op de bewaring van de natuurlijke bodem.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van nieuwe bebouwing met bijhorende omgevingsaanleg. De verstoringsdiepte van de verschillende bodemingrepen varieert sterk, van ca. 40 cm tot ca. 4,09 m. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein op de top de Wase Cuesta. De gekende archeologische resten uit de omgeving zijn hoofdzakelijk te relateren aan landgebruik, zoals landbouwactiviteiten, te dateren vanaf ten vroegste de late middeleeuwen. De gekende aanwezigheid van een vroegmiddeleeuws grafveld ten westen van het onderzoeksgebied geeft aan dat ook oudere resten kunnen voorkomen. Momenteel kunnen we de aanwezigheid van relevante archeologische resten uit andere periodes ook nog niet uitsluiten. Enkel het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites lijkt slechts laag omwille van de landschappelijke kenmerken van het terrein. De kans bestaat verder ook dat het bodemarchief plaatselijk is aangetast door bouw- en tuinaanlegwerken. Een evaluatie van de impact van de geplande werken maakt wel duidelijk dat ze een bijkomende bedreiging voor het nog aanwezige bodemarchief zullen vormen. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd, verhard of begroeid is.

Landschappelijk bodemonderzoek is niet relevant omwille van het lage archeologisch potentieel op de aanwezigheid van een goed bewaarde steentijd artefactensites.

Wel dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de oprichting van nieuwe bebouwing met bijhorende omgevingsaanleg, diende een archeologienota opgesteld te worden. Het onderzoeksgebied is gelegen op de top van de Wase Cuesta en blijkt archeologisch potentieel te hebben. Er is sprake van een globale verwachting naar het voorkomen van sporensites. Het potentieel op steentijd artefactensites wordt omwille van de landschappelijke kenmerken van het terrein slechts laag ingeschat. Aan de hand van het bureauonderzoek wordt een matige bewaring van het bodemarchief verwacht. Op het terrein blijken namelijk in het kader van tuinaanleg al verschillende bodemingrepen te hebben plaatsgevonden. Een evaluatie van de impact van de geplande bodemingrepen geeft aan dat het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied bijkomend bedreigd wordt door deze werken. Gezien het archeologische potentieel van het terrein is daarom verder archeologisch vooronderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Adams R./S. Vermeire/G. De Moor/P. Jacobs/S. Louwye/T. Polfliet, 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 15 Antwerpen*, Gent.

Bruggeman, J., 2024: *Archeologienota Waasmunster – Ommegangsdreef 49*, Bornem (Rapporten All-Archeo bv 2042).

Gyesbregths, D./N. Reyns, 2020: *Nota Waasmunster – Ommegangsdreef 51*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 981).

Snacken, F., 1964: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad 42 W*, Gent.

Thoen, H. (ed.), 1989: *Temse en de Schelde van ijstijd tot Romeinen*, Brussel.

4.2 Websites

Cartesius (2024)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2024)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2024)
<https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2024)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2024)
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2024)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

